

הלכות ברכת המזון קפב-קפג

ואם המים הם פגומים פסולים אפילו למוזג בהם יין שאינו פגום^ט שאין המים מתבטלים
בין ברוב^ט והואיל ומעם המים נרדש בין שיין מוזג אינו שוה בטעמו לשאינו מוזג^ט.

ובשעת הדחק שאין לו לא יין ולא מים מוטב לברך על כוס פגום מלכרך בלא כוס כלל^ט
במקומות ששאר משקים אינם חמיר מדינה או שאין להם^ט:

קפג המברך האיד יתנהג בכוס של ברכת המזון וכו' מ"ו סעיפים:

א עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה מעון הדחה ושטיפה חי ומלא עיטור ועיסוף
מקבלו כשתי ידיו ונתנו לימינו ומגביהו מפה ונותן עיניו כו'^ט ויש אומרים אף משגרו
במתנת דרך הרוח והשכיבות לאנשי ביתו זו אשתו^ט ואפילו לא אכלה עמה^ט כדי להנח
ברכה לביתו^ט:

ב הדחה ושטיפה הדחה מבפנים ושטיפה מבחוץ^ט כדי שיהא כוס של ברכה יפה מבית
ומחוץ ואם הוא נקי מבית ומחוץ ואין בו שיורי כוסות^ט דהיינו שיורי יין ששרה בו
פת^ט או שקנהו יפה כמפה דיו כיון שהוא יפה מבית ומחוץ^ט:

ג חי יש אומרים^ט שיתן מהיין חי לתוך הכוס וכשמגיע לברכת הארץ יתן לתוכו מים
שכל כוס של ברכה מצוה מן המובחר שהיא מוזג^ט כדי שיהא ערב ולמה בברכת הארץ
להודיע שבת הארץ שיינותיה חוקים וצריכים מויגה^ט ואע"פ שהמברך בחוץ לארץ מאחר
שאינו מוזג עד ברכת הארץ מוכח הדבר ששבת ארץ ישראל הוא בא להראות^ט מ"מ
אם אין היין חזק שהוא ערב בלא מויגה א"צ למוזג כלל^ט ובקצת מקומות נוהגין למוזג
כל יין על פי הקבלה^ט:

ד ויש מפרשים^ט חי בלשון אשכנז פרי"ש שיוציאו מהחבית מיד סמוך לברכה ובמדינות
אלו שאין לנו יין הרבה א"צ אלא לשפכו מהקנקן שמחזיקין בו יין סמוך לברכה ולא
מהחבית^ט אלא א"כ שולח להגוני לקנות אוי ישלח לברכה שיהיה חי מהחבית^ט.

1 תוס' שם ד"ה שטיפה מבחוץ, והרב רבנו יונה שם.
מדרבי שם רצו קפג מור ושילע שם.

2 מ"א ס"ק א מרש"י בינה כא, ב ד"ה שיויר.

3 ח מ"א שם, וראה גם לקמן סי' תע"ב ס"ב.

4 ורי"ף ברכות (לה, א), דמבי"ט פ"ז הפ"ז, שילע ס"ב.

5 י ברכות ג, ב, וראה גם לקמן סי' ערב ס"ו לענין קידוש.

6 סי' תע"ב ס"ו לענין ד' כוסות.

7 יא הרב רבנו יונה שם (לה, ב ד"ה חי), ושור ושילע שם.

8 יב ב"י ד"ה וראא.

9 ג טור ורי"א, וז"ה משמעות התב"ס שם, ולקמן סי'

תע"ב ס"ו ב' וס"ח יבית שלנו אין חוקים ואין צריך

מויגה כלל^ט, וראה לקמן סי' רד ס"ו.

10 ב"י ד"ה ומ"ש רבנו, ע"פ מרש העגלם רות (וזה

חרש ח"ב מו, ב), הובא בפ"א ס"ק ב, וראה נתיבות

עולם לנהר"ל מפראג (נתיב העבודה פ"ח דף מו), הובא

כאלה רבה ס"ק ב.

11 פירוש דב' בשו"י ברכות נא, א ד"ה חי (ראה המתרגם

שם), רבנו ירוחם נתיב מו ח"ו (קמ"ד, ד), מור ורי"א

ס"ב, מ"א ס"ק ג, וראה גם לעיל סי' קפ"ה.

12 דמ"א שם.

13 ז' מ"א שם.

עא ב"י ד"ה וכתב עוד, ובשם ארחות חיים הל' קדוש
היום סי' כב, בשם רב הילא גאון, שילע ס"ג.

עב כפי שיין פגום מתבטל ברוב יין כשר, כבסעי' הקודם.

עג ליישב קושית הפרי מגדים (א"א ס"ק ח), והיינו דמטעם

זה היו מן בשאינו מנוי (ראה ש"ך י"ד סי' נח ס"ק

1), וראה תהלה ליה ס"ק ד.

עד דמבי"ט פסחים ק, א ד"ה קפ"ד, תוס' שם ד"ה הקפ"ד

ומברכות שם בשמנו, ומזה"ש תרוסנו"ד, בתשכ"ג סי'

שג, הובא בארחות חיים שם, מור ושילע ס"ג.

עה מ"א סי' רצו ס"ק ה, וראה גם לקמן שם ס"ט, וראה

כדי השלשון סי' ס"ק י.

סימן קפג

א ברכות נא, א, מור, וראה גם לקמן סי' רעא ס"ח וס'

רצו ס"ב – לענין קידוש והברכה.

ב נמו ורש"י שם ד"ה במתנת ד"ה לאנשי (וראה גם ב"ב

פו, א), מור ושילע ס"ד, וראה לקמן סי' קג ס"ה שצנזה

מן המובר שכל המסובים יעצמו.

ג מ"א ס"ק ח ממשמעות הגמ' שם ע"ב.

ד רבנו יונה שם ד"ה ומשגרו.

ה ברייתא שם ע"א, מור ושילע ס"א.

הלכות ברבית המזון קפג

ויש מפרשים¹¹ חי שהיא הכוס שלם ששכירת הכלים זו היא מיתתו¹² ואפילו נשבר בסוס של מטה פסול אלא א"כ בשעת הרחק¹³ ומוב לחוש לכל הפרושים¹⁴ כשאפשר¹⁵.

מלא כמשמעו שהיא מלא על כל גדותיו¹⁶ ומ"מ אם חושש שאם יהא מלא הרבה ישפך ויתבהו¹⁷ ומנח קצת ריקן למעלה אין לחוש שעדיין שם מלא עליו¹⁸:

ה עיטור יש מי שהיה מעטרהו בתלמידים שהיה מושיב תלמידיו סביבותיו בשעת הברכה¹⁹ ויש מי שהיה מעטרהו בכוסות²⁰ שהיה מניח כוסות יפים סביבו להדרו בהם²¹ ואנו אין לנו עיטור²²:

ז עיטוף יש מי שהיה מתעטף במלתו²³ ויש מי שהיה פורס סודרו על ראשו²⁴ ואנו אין לנו עיטוף²⁵ ומ"מ כל ירא שמים לא יברך במצנפת רק ישים הכובע על ראשו²⁶ ויש מדרקדן נוהגין ג' בהתעטף בבגד העליון²⁷ ויש אומרים על פי הקבלה שאין עיטוף אלא בארץ ישראל מפני כבוד השכינה²⁸:

ז מקבלו בשתי ידי²⁹ להראות הכיבוד הכוס שהוא חושק לקבלו בכל כחו³⁰ וכשתחיל לברך ונטלו בימינו לברו ולא בב' ידי³¹ כדי שלא יהא נראה כמשאוי עליו והימין היא חשובה יותר לכבוד הכוס³² ולא יסיע כלל בשמאל³³ אפילו לסמוך בה ימינו שאין השמאל נוגעת בכוס כלל³⁴ ויש מתירים³⁵ לתמוך הימין בשמאל ויש להחמיר אם לא לצורך כגון שהכוס גדול³⁶.

ואם המברך איטר אוחז הכוס בימין שלו שהוא שמאל כל אדם שהיא חשובה אצלו³⁷.
ואין לישול הכוס בבתי ידים רק יסירם קודם³⁸.

ויש מי שאומר³⁹ שעל פי הקבלה יש להעמיד הכוס על הכף והאצבעות תהינה

מ"א שם בשם המקובלים.
לו נמרא שם לגרסת הרא"ש שם. מור וש"ע ס"ד.
לז ס"ז ס"ק ב.
לח מור וש"ע שם.
לט מ"ז שם. וראה לבוש ס"ה. וראה לעיל מהר"ב ומתהלך ס"ב ב ס"ד, שהתקן היא חשובה בכל התורה. לעיל ס"י קסו ס"ז שכל דבר שמברכין עליו צריך לאחוז בימין בשעת הברכה. לקמן ס"י רעא ס"ח לענין קידוש. ס"י רצו סט"ו לענין הברכה.
מ גמרא שם ריש ע"ב.
מא סוד. וכפי מ"ז ס"ק ג. ומ"א ס"ק ג.
מב שבלי הלקט ס"י קנז. לפי ב"ה ר"ה ומ"ש אגן. ה"א שם. לבוש שם.
מג ס"ז וה"א שם.
מד שבלי הלקט שם (שלפנינו). הובא בב"י שם. שו"ע ס"ה. מ"א ס"ק פ. וראה גם לעיל ס"י כו ס"מ לענין תפילין. לקמן ס"י תרנא ס"ד לענין לז"ב.
מה ברכות מדר"ם סוף ס"י כז. וה"א ס"ק ג.
מו שולחן שער האומות אות ק ר"ה ה"כס. הובא בב"א שם. וב"ה לקמן ס"י רעא ס"ח לענין קידוש. וראה ס' המנהגים – חב"ד ע' 28. אוחזין הכוס על כף תה, מנובדה, והאצבעות יקופות, עד סוף בונה ברחמי וירושלים אמן, ואז מעמידו על השלחן, והיור ונוטלו לברכת בפה⁴⁰. וראה שם ע' 28 (לענין קידוש). לוקחו בימין ומסורו לשמאל. מעמידו דרך הורדה מלמעלה על כף יד הימנית כשהיא כפופה קצת, כעין כלי קיובל, ד' אצבעותיו מנובדה והגדל מושכב מן הצד.

יח פירוש ה' בתוס' שם ג, ב ר"ה מרדכי, ובשבת עו, ב ר"ה כדי שמונעו, וכאב בתרא צו, ב ר"ה עד בשם גדולי גרמנא. הרב רבנו יונה שם ר"ה על כן. רא"ש שם פ"ז בלי"ה. וסוד בשם יש מפרשים. שו"ע ס"ג.
יט באב קמא נר, א.
כ מהר"ל ה"ל מעודה. מ"א ס"ק ה.
כא שו"ע ולבוש ס"ב.
כב אלה רבה ס"ק ה.
כג גמרא שם. מור ומ"א שם. וראה גם לקמן ס"י רצו ס"ה. ס"י תעב ס"ד.
כד ע"י לקמן ס"י רצו ס"ה לענין הברכה.
כה ס"ז סוף ס"ק ד. אלה רבה ס"ק ד. וראה מ"ז ס"י קפב ס"ק ג. וראה גם לעיל ס"י קפב ס"ד. וראה לקמן ס"י רצו ס"ט שאם יש לו כוס יין שאינו מלא – הוא עדיף אף על כוס חמר מדינת מלא.
כו וב יחודה שם וברש"י ר"ה מעטרהו. מור.
כז חז"ק שם, וברש"י ר"ה כנפול.
כח כוח בשם יש מפרשים. פירוש הרשב"א שם ר"ה כנפול. שמה מקובצת שם ר"ה רב המדא.
כט כוח בשם התוס' (ראה מ"ז ר"ה והתוס'). ורא"ש שם פ"ז סל"ה, וכ"י יחזק.
ל דב רפג שם וברש"י ר"ה מעטף. מור.
לא רב אשי שם. מור.
לב מור בשם התוס'. ורא"ש שם.
לג יחז ר"ה רב אשי. מ"א ס"ק ה.
לד שם.
לה עטרת זקנים בשם ספר יש שכר (ר"ע בהמ"ז אות ד).

הלכות ברכת המזון קפג תקיא

זקופות סביב הכוס ולא לאחזו באצבעותיו ויש אומרים¹⁰⁰ להעמיד על האצבעות ממש: ח מנביחו מן הקרקע טפח¹⁰¹ אם הוא יושב על גבי קרקע ואם הוא מיסב בשולחן מנביחו מעל השולחן טפח¹⁰² כדי שיהא נראה לכל המסובין ויסתכלו בו¹⁰³:

מ ונותן עיניו בו כדי שלא יסיה דעתו ממנו¹⁰⁴ ועל כן יש מי שפוסל כוס שפיו צר (שקורין קלו"ג גלא"ו) לברך עליו מפני שאינו יכול ליתן עיניו ביין שבתוכו¹⁰⁵ ואין זה נכון שלא הצריכו ליתן עיניו ביין אלא בכוס¹⁰⁶ שלא יסיה דעתו ממנו¹⁰⁷ ומ"מ לכתחלה יש לברך על כוס אחר (כדי שיוכל לשתות רביעית כאחת כמ"ש בס"י ק"צ¹⁰⁸) מה שאי אפשר לעשות כן בקל בכוס שפיו צר) אבל אם אין שם כוס אחר בקלות יברך על זה ואין בו חשש פסול כלל¹⁰⁹:

י משיאחו הכוס בירו לברך לא ישיח המברך¹¹⁰ אפי שיחה קלה ב' וג' תיבות¹¹¹ משום היסח הדעת¹¹² ויש אומרים¹¹³ שגם המסובין אין להם להסית¹¹⁴ משגמל המברך הכוס בירו לברך וטוב להזיח לדבריהם לכתחלה¹¹⁵.

ולדברי הכל משהתחיל המברך לברך לא ישיחו גם המסובין אצ"ל בשעה שהוא מברך שהם צריכים שמוע ולהבין מה שאומר המברך אלא אפילו בין ברכה לברכה אין להם להשיח כמו שאין המברך רשאי להשיח שהשומע כמברך בעצמו¹¹⁶ ואם עברו ושחו בין ברכה לברכה בשעה שהמברך שותק מעט יצאו¹¹⁷ ואפילו אם שח המברך בעצמו יצא¹¹⁸ אבל אם שחו בשעה שהוא מברך לא יצאו¹¹⁹.

ושעוריה זו מצויה בין ההמון שבשעה שהמברך בוימון מברך אין שומעין לו ומדברים דברים אחרים ועוברים על עשה של תורה כשאט נפש וטוב מאד היה שלא לברך כלל בוימון שאז היה כל אחד מברך לעצמו משא"כ עכשיו שמועין לימור שיוצאים בברכת המברך והם אינם שומעין מה הוא אומר¹²⁰ וגם לכל אדם נכון שיאמר בלחש מלה במלה עם המברך כל ברכה וברכה ואפילו החתימות לפי שאין כל אדם יכול לכוין לשמוע כל תיבה ותיבה מפי המברך¹²¹ ואם באמצע יפנה לכבו ולא ישמע אזו תיבה המעכבת¹²² לא

נט תוס' שם בשם רש"י רש"י על הרי"ף שם. שלמי הגבורים על המדרכי ברכות רבו קצת אורח.
ס משמעות החוסי' שם ד"ה אין. הדב רבנו יונה שם (לה, א ד"ה אין) בשם רבני צרפת (ראה חידושי אנשי שם אורח ג, והנהגות הבי"ח שם אורח ו). ראה דא"ש שם פ"ו מ"ה. רבני ירוחם טב טו ח"ו (קט"ה, ד).
סא אצ"ל: לחשיח.
סב מ"א ס"ק י.
סג בדלעיל ס"ח מ"א ט"ג.
סד תוס' ורא"ש ודבר רבנו יונה שם. טור ושר"ע שם.
סה רמ"א ס"ו. וראה לקמן ס"א וס"ב קפ"ה ובנסמן שם והדרינו אין בשח באמצע הברכה.
סו תוס' שם. רמ"א שם.
סז ט"ז ס"ק ג.
סח שבילי הלקט' ס' קנ. אורחות חיים הלכות בדמ"ו אורח יא. כל בו ריש ס' כה, בשם ה"ר פרץ (נהרות תשב"ץ ס' שו) ושר"ע ס"ז. מ"ו שם ובס"י קצ"ג ס"ק ה. ולפירו זאת מהא דלעיל ס' גט ס"ד לענין ברכות ק"ש, וט"ג. וראה גם לקמן ס' קפ"ה ס"ה. ר"פ ס"יא.
סט ראה עילת תמורד ס"ק ה. אליה רבה ס"ק יד. ומה ק"ן תיבות המעכבות, ראה לקמן ס' קפ"ה.

מז נגיד ונצחה עמי צו. הובא בבאר היטב ס"ק ה. וראה שער המצות פ"י עקב עמי קו. אליה רבה ס"ק ו.
מח נגמרא שם.
מט רש"י שם ד"ה מן הקרקע. וירשמי ברכות פ"ו ה"ה. טור ושר"ע ס"ד. וראה ס' המנהגים – רב"ד ע"י 28 (למנין) מנן מפחים מני"ג (השלחן). לק"ש ח"י"ט ע"י 450.
נ טור. לכתב ס"ה.
נא נה"ח שם ע"ב. טור ושר"ע ס"ה.
נב דרכי משה סוף הס"ה, בטעם הש"ך מוקדקום שהביא ר' אברהם מנראה בדהנהגות. רמ"א שם.
נג ראה תוס' שבת ע"ב ב ד"ה כיו שמיננו, בשם בני טריבונא, דכל הני עשרה דברים הוו בכוס ולא בין.
נד ט"ז ס"ק ד. רמ"א ס"ק ו.
נה מניין ג, ממצוה למנוע גמיעות גמות משום חיוב מצוה. וראה גם לקמן ס' תעב ס"ב שלכתחילה אין ליקח כוס שפר מפני שלא יכול לשתות רביעית בבת אחת, וט"ג.
ני ט"ז שם.
נז תימורד דוד אסי שם ורש"י ד"ה אין מסיחין. טור ושר"ע ס"ז.
נח מ"א ס' קפ"ה ס"ד. וראה גם לעיל ס' קפ"ה.

תקיב

הלכות ברכת המזון קפג

יציא ידי חובתו ובהתמיות ימהר לסיים קודם שיסיים המברך כדי שיוכל לענות אמן אחריו⁹⁷ כמו שנתבאר בס' נ"א ט"א ונ"ט ט"ב.

ואע"פ שאין מומנים אלא כשמצטרפין לברך כולם ברכת המזון בבת אחת הריינו שאחד מברך לבולם ולא כשכל אחד מברך לעצמו שאין כאן זימון כלל כמ"ש בס' קצ"ג ט"ו מ"מ כיון שכל ברכת המזון עד ההתימיה אומרים בולם יחד מלה במלה עם המברך ברכת המזון ה"ז כאמירה אחת וגם ההתימיות הם תוורים ושומעים מפי המברך ועונים אמן אחריו כמו כשאחד מברך לבולם ממש⁹⁸ ואע"פ שברכת הזימון צריכים לשמוע מפי המברך דוקא כמו שיתבאר שם מ"מ בכרכת המזון מחמת חסרון כוונה יש לנהוג כן⁹⁹.

ויש חולקין¹⁰⁰ על זה ואומרים שאין מומנים אלא א"כ אחד מברך לבולם והם שומעים ולכל הפחות צריכים לשתוק ולשמוע עד סיום ברכת הון¹⁰¹ וכן עיקר¹⁰² ומסיום ברכת הון ואילך יש לנהוג כשכרא הראשונה מחמת דוחק חסרון כוונה¹⁰³ אבל עד סיום ברכת הון השמיעה מעכבת הזימון שאין יוצאים ידי זימון כלל בעניית ברוך שאכלנו לבר כמ"ש בס' קצ"ג ט"ז.

יא יש מי שאומר⁹⁸ שלענין לשאול בכרכת המזון מפני היראה או מפני הכבוד דינה כתפלה שאין מפסיקין בה אלא מפני חשש סכנה⁹⁹ ולא כקריאת שמע וברכותיה שחלקו בהן מפני היראה והכבוד¹⁰⁰ (לפי שכקריאת שמע נאמר¹⁰¹ ודברת בם ודרשו חכמים¹⁰² מנאן שיש לך רשות לדבר בם דבר אחר וא"צ לקרותה כולה בתכיפה אחת מן התורה אלא מרובי סופרים והם אמרו להקל מפני היראה והכבוד ולא ראו להחמיר בכרכת קריאת שמע שעיקרן מדברי סופרים יותר מכקריאת שמע עצמה אבל ברכת המזון צריך להיות לכתחלה בתכיפה אחת מן התורה¹⁰³ שכן הוא משמעות הפסוק וברכת את ה' אלהיך על הארץ המטובה אשר נתן לך לברך על הארץ והמזון וירושלים¹⁰⁴ בכרבת את בלא הפסק בניתיים¹⁰⁵ אלא אין זה מעכב ברעעבר¹⁰⁶ הואיל ולא נאמר בכרכת המזון יהיו¹⁰⁷ בהיותן יהיו כמו שנאמר בקריאת שמע לענין קראה למפרע כמ"ש בסיומן ס"ד ר"א):

פג ברלעל רס"י ס"ז ט"ש.
פד הבר"ג ז.
פה ירושלמי ברכות פ"ב סוף ה"א. הובא ברא"ש שם פ"ב ס"ה. לבוש סי' סו ס"א.
פו ראה מנחת פתים שו"ת המנהגים סי' קפג, ב. כדי השלחן סי' מ"ח סוף י"ב. יחקרי הלכות ח"ח י"ח, א. ועי'יל תורה (ג"ג) ח"ל ע' רצ"ג.
פז ברלעקן רס"ו קפג.
פח ראה לקמן סי' קפח ס"ג, שג' ברכות של ברדמ"ז חשובות בכרבה אחת, ולכך כל ששעה מעות שחזור – חזור לראש.
פט דברי חסדו"ת ברכות פ"ז אות ק"ג. שו"ת נסת הרגולה הג"י אות ז. והרינו שאף שלענין להפסיק לכתחלה, בהמ"ז דינה כתפלה ותמור קמ"ש, מ"מ לענין הפסק העיבר דבור האמור כנשיר ק"ל הוא יותר (וראה לעיל סי' ק"ד מ"ד לענין הפסק העיבר בברכות ק"ש). וראה גם לקמן סי' קפח ס"ה. ויש גם לענין אם שחת כדי לגבור את כולה באונס.
צ מקוה"ש הגדה: יהיו בהיותן יהיו (ברכות ז', א).
צא סוף א, ר"א יציא. אף הנהג' בהמ"ז יש סדר בברכות, ברלעקן רס"י קפג. ואלענין אם ב' ברכות בהמ"ז מעכבות ז"ו, ראה לקמן סי' קפד ס"ה. וראה תהלה לרוד סי' ה'.

ע רמ"א ס"ז.
עא סוף ג.
עב סוף ד.
עג סיום ס"ה זה בשו"ע"ר לא הגיע לדינו, ועי' מ"א שם ס"ק ד. וראה גם לקמן סי' קצ"ג ס"ה.
עד עי' ח"א ס"ק יב.
עה ס"ז שם.
עו ביח"ד ר"ה ומש"ל לא ובס' קצ"ג ר"ה ומהו, שכן עשה מהר"ם מרומנובוג (ראה אורחות חיים שם).
עז הגהות תשב"ץ שם. אורחות חיים וכל בו שם.
עח מ"א שם.
עט ח"א שם. וראה לקמן סי' קצ"ג ס"ה: עקשו שכולם מברכים בלחש עם המזונ . . . אלא שכבר נ"ל בס' קפג שאין לנהוג כן אלא ישמעו מפי המזונ לפחות עד סיום ברכת הון.
פ סיום ס"ה זה בשו"ע"ר לא הגיע לדינו, וראה מ"א שם ובס' קצ"ג ס"ק ד. וראה לקמן סי' ר ס"ג ויהיו אפי' אינו יציא י"ח בשמיעה זו, ברלעקן סי' ר ס"ג.
פא אורחות חיים ה"ל בהמ"ז אות ג. אבורה"ם (עמ' שחן). שו"ת ס"ח. וראה גם לקמן סי' קפח ס"ה.
פב ברלעל רס"ו קד.

הלכות ברכת המזון כפג-קפד תקיג

יב צריך לישב כשעה שמכרך בין אם היה מהלך בביתו כשאכל בין שאכלו מעומד או (מוסב) כשמגיע לברך צריך לישב^ב כדי שיוכל לבזון יותר^א ולא יהא מיסב שהוא דרך גאוה אלא ישב באימה^א ולא המכרך בלבד אלא כל המסוכין לא ישבו בקלות ראש אלא באימה^ב אך אם לא עשו כן אפילו בירך מהלך בדיעבר יצא^א.

וכל זה בביתו אבל המהלך בדרך ואוכל דרך הילוכו א"צ לישב ולברך לפי שאין דעתו מיושבת עליו אם ישב מפני שיקשה בעיניו אחרו דרכו ולא יוכל לבזון יפה^א:

יג לא ההמירו לברך מיושב אלא בברכת המזון הואיל והוא מן התורה^א ויש אומרים^ב שה"ה לברכה אחת מעין ג' אע"פ שהיא מדברי סופרים^א הואיל והוא מעין ג' של תורה ויש לחוש לדבריהם^א:

יד אסור לעשות מלאכה בעודו מברך^א מפני שנראה כמברך בדרך עראי ומקרה^א אפילו תשמיש קל אסור לעשות אע"פ שאינו מונעו מלבוזין^א ואצ"ל שלא יעסוק בדבר שצריך לשום לבו אליו ואפילו היא דבר מצוה כגון עסק התורה שנמצא פונה לבבו מכוונת הברכה^א וזה אינו נכון לכתחלה גם בשאר ברכות^א שכיון שכולם צריכים כונה לכתחילה לדברי הכל^א וכן בקריאת שמע אפילו מפרק שני ואילך^א משא"כ מלאכה בידים לא מנעו אלא בפרק א' של קריאת שמע^א:

טז אין נותנים כוס של ברכה^א לברך אלא לטוב עין^א שהוא שונא בצע וגומל חסד בממונו^א שנאמר^א טוב עין הוא יבורך אל תקרא יבורך אלא יברך^א:

קפד לקבוע ברכה במקום סעודה ועד כמה יבול לברך ומי ששבת ולא יבורך וכו' ג' סעיפים:

א כבר נתבאר בס"י קע"ח^א שכל דבר המעון ברכה לאחריו במקומו מעון לברך אחריו קודם שיעקור ממקומו לכתחילה.

ואם שבת ועקר ממקומו קודם שיברך לא הטריחוהו חכמים לחזור למקומו ולברך אלא מברך במקום שנוכח^א ואם חזר הרי זה משוכח^א אבל אם עקר ממקומו במייד צריך לחזור

- צב** ברכות נא, ב. מור ושורע ס"ב.
צג סור ושורע שם, ועי' לעיל ס"ג ס"ג.
צד סור ושורע שם.
צה רמ"א שם.
צו רמב"ם הל' ברכות פ"ד ה"א. מרדכי ברכות רמז קפ"ו. רמ"א שם.
צז רמ"א שם פ"ז פ"ג. מור ושורע ס"א. וראה עדי"ו גם לעיל ס"ג צד ס"ה לענין תפלה.
צח תוס' שם ד"ה והלכתא. וראה דרב רבנא יונה שם ד"ה אוכל.
צט רמב"ם מרדכי שם. הובא בב"י ד"ה וצריך. שיע' ס"י.
ק ראה ב"י ס"י קפד ד"ה אבל וס' רמ"ה ברב. שיע' ס"י רמ"ג. וראה לעיל ס"י קמח ק"א ס"ק א ושי"ג.
קא ראה שו"ע שם.
קב ירושלמי ברכות פ"ב ה"ה. שיע' ס"ב וס' קמא ס"ג.
קג ס"י ס"י קמא.
קד מ"א ס"י קמא ס"ק ב. באר היטב ס"ק יב וס' קמא ס"ק ב.
קה פ"ז שם. וראה לקמן רפ"ו קפה.
קו ראה מ"ז שם. וראה תהלה לדוד ס"י קמא.
- קז** ראה לקמן ס"י קמח ס"ב ושי"ג.
קח שרי לכתחלה ישיב לבו בכל המקום, כדלעיל רפ"ו ס"א ושי"ג.
קט ומשעם, שנראה כקרא דרך עראי, אף שיכול לבזון, כדלעיל ס"י ס"ג. וראה תהלה לדוד ס"י קמא ס"ק א.
קי ראה כרי השלחן ס"י מו ס"ק כג. מ"מ וציונים למ"ו רא ס"ה.
קיב רובי"ל סוטה דף, ב. רמ"א מ"ז. וראה לקמן ס"י רא מי קדם לברך ברכת המזון לכולם.
קיג רש"י שם ד"ה לטוב. הובא במ"א ס"ק יג.
קיז משלי כב, ט.
קכז גמ' שם. וראה גם לקמן ס"י תעש ס"א.
- סימן קפד**
- א** סעי' ד"ג.
ב בית הלל בתוספת ברכות נא, ב. רמב"ם הל' ברכות פ"ד ה"א. דרב רבנא יונה שם ד"ה ולענין (ראה ב"י ד"ה מי שאכל). רעה האי בשיע' ס"א.
ג שם גמ' נג, ב. רבני יונה שם ד"ה חר עבד.